

Natuurgraven in de gemeente Aalten

Auteur
J. Walvoort
Functie
Beleidsmedewerker Burgerzaken
Datum
1 september 2024
Versienummer
1.0

Inhoud

Natuurgraven in de gemeente Aalten.....	1
Inleiding.....	3
Populariteit van natuurgraven	3
Ontwikkeling Natuurbegraafplaats Bredevoort aan de Kloosterdijk	5
Algemeen.....	6
Uitgifte natuurgraven	6
Eigen grafplek uitkiezen	6
Begrafenis.....	6
Eisen aan lijkomhulsels.....	7
Toegestane grafbedekkingen	7
Gedenkbomen	8
Beheer	8
Natuur-urnenbegraafvak.....	9
Aanpassing Beheerverordening	9
Tarieven.....	10
Promotie en publiciteit.....	10
Financiële begroting	11

Inleiding

Het aantal begravingen op de gemeentelijke begraafplaatsen van Aalten is dalende en daarmee ook de inkomsten voor de exploitatie van de begraafplaatsen. Nieuwe verdienmodellen zijn aan de orde om ook de toekomstige exploitatie betaalbaar te houden. Landelijk is er een toenemende belangstelling voor natuurgraven op natuurbegraafplaatsen en op reguliere begraafplaatsen. Aangezien het deel van de begraafplaats Kloosterdijk in Bredevoort nog niet in gebruik zijnde is voor begraving en rijk zijn aan natuurwaarden kan deze ruimte heringericht worden voor natuurgraven. Ook begraafplaats Varsseveldsestraatweg in Aalten heeft beperkte ruimte voor onderhoudsvrije natuurgraven zonder stenen monumenten in een bloemrijke weide.

Populariteit van natuurgraven

Het aantal natuurbegraafplaatsen in Nederland is in de afgelopen tien jaar flink gestegen. Het aantal begravingen op natuurbegraafplaatsen is momenteel slechts 1%, maar het neemt snel toe. De term natuurbegraafplaats is in Nederland geen beschermde titel. Mede daarom is er regelmatig discussie over het aantal natuurbegraafplaatsen en welke begraafplaatsen die titel waardig zijn. Brana, (de brancheorganisatie voor natuurbegraafplaatsen), erkent een 25-tal natuurbegraafplaatsen, waarbij verbetering van de natuurwaarden het belangrijkste doel is. Aanvullende selectiecriteria daarbij zijn dat de natuur beheerd wordt door gecertificeerde natuurbeheerders en de uitgiftetermijn eeuwigdurend is. Het betreft zowel bestaande bossen en natuurgebieden als nieuwe natuur na herinrichting van land met een andere bestemming, veelal een agrarische bestemming. In oppervlakte variëren ze van 1 ha tot meer dan 50 ha.

De meeste natuurbegraafplaatsen liggen in het oosten en zuiden van het land.

De website allenatuurbegraafplaatsen.nl, die een overzicht geeft van alle begraafplaatsen die zich natuurbegraafplaats noemen (zonder te voldoen aan alle criteria van Brana), maakt melding van een 40-tal locaties die het predicaat natuurbegraafplaats krijgen.

Daarnaast is het een trend dat ook veel reguliere begraafplaatsen onderhoudsvrije natuurgraven aanbieden op hun begraafplaatsen. Deze variëren van reeds gerealiseerde uitbreidingen die niet meer nodig zijn tot vrijgekomen velden na ruiming en kleinschalige overhoekjes ter grootte van een postzegel. Ondanks dat ook deze velden soms gepromoot worden als een natuurbegraafplaats is het in deze gevallen beter om te spreken van natuurlijk begraven op een reguliere begraafplaats of van natuurlijk begraven.

Natuurlijk begraven op gedenkpark Hofwijk in Rotterdam

De belangrijkste motieven om te kiezen voor een natuurgraf zijn niet alleen de natuurlijke ligging, maar vooral de mogelijkheid om nabestaanden te ontzorgen middels een onderhoudsvrij graf, een langdurige uitgiftetermijn en eenmalige kosten, met omgerekend per jaar een relatief gunstig tarief. Ligging in een bestaand natuurgebied is daarbij niet van doorslaggevend belang.

De gemeente Aalten heeft een locatie waar natuurgraven zonder wijziging van het bestemmingsplan uitgegeven kan worden, namelijk het nog niet in gebruik zijnde deel van begraafplaats Kloosterdijk in Bredevoort. Daarnaast is op nader in te richten kleine velden op de begraafplaats aan de Varsseveldsestraatweg ruimte voor onderhoudsvrije natuurgraven.

Volgens de criteria van de BRANA voldoen deze begraafplaatsen niet aan alle criteria van een natuurbegraafplaats en is daarom de aanduiding natuurlijk of natuurrijk begraven meer passend. Vanuit marketingoverwegingen is de gemeente echter vrij in de naamgeving.

Brana is de brancheorganisatie voor zelfstandige natuurbegraafplaatsen. De natuurbegraafplaats van Aalten is een gemeentelijke natuurbegraafplaats.

Die moeten voldoen aan de volgende criteria:

1. De natuurbegraafplaats heeft een planologische dubbelbestemming: natuurgebied en natuurbegraafplaats;
2. Zij heeft een gemeente vergunning om een begraafplaats te mogen exploiteren;
3. Het is een particuliere onderneming die duurzaamheid en maatschappelijk verantwoord ondernemen herkenbaar in beleid en praktijk praktiseert;
4. In het beleid staat de verbinding van de mens met de maatschappij, de natuur en de cultuur centraal. De 'eeuwige grafurst' maakt daar deel van uit;
5. De organisatie werkt met een vastgesteld en toetsbaar natuurbeleidsplan;
6. De organisatie is gecertificeerd als natuurbeheerder;
7. De natuurbegraafplaats is aangesloten bij de LOB (Landelijke Organisatie van Begraafplaatsen).

De gemeente Aalten voldoet alleen aan criterium 2 (het belangrijkste) en criterium 7.

Er is geen planologische dubbelbestemming, geen particuliere onderneming, geen eeuwige grafurst (maar 100 jaar), geen toetsbaar natuurbeleidsplan en geen gecertificeerd natuurbeheerder.

Natuurbegraafplaats is geen beschermde naam, dus iedere organisatie kan los van de criteria een natuurbegraafplaats exploiteren. De meeste natuurbegraafplaatsen in Nederland zijn geen lid van Brana. In Aalten is voor de naam natuurbegraafplaats gekozen vanuit marketing en promotie doeleinden. Die naam ligt goed in de markt.

Voor de gemeente Aalten betreft het:

Begraafplaats Kloosterdijk in Bredevoort die de officiële aanduiding 'natuurbegraafplaats' krijgt.

- De oppervlakte is voldoende groot (meer dan 500 graven), de nadruk ligt op natuurontwikkeling en het versterken van biodiversiteit, de uitgiftetermijn is lang (100 jaar), er komen strikte voorwaarden voor duurzaam begraven en de medewerkers zullen moeten worden bijgeschoold in ecologisch beheer en laten zich adviseren door deskundigen. Daarmee wordt grotendeels voldaan aan de criteria voor natuurbegraafplaatsen.
- De natuurgraven op begraafplaats Varsseveldsestraatweg vallen onder de categorie 'onderhoudsvrij begraven'. Het betreft kleine velden aan het begin van de begraafplaats met graven waar specifieke eisen ten aanzien van de grafbedekking gelden.

Ontwikkeling Natuurbegraafplaats Bredevoort aan de Kloosterdijk

De natuurbegraafplaats Kloosterdijk krijgt een hoofdingang vanaf de rotonde bij de aula met een pad richting achtergelegen vrije deel. Het betreft een terrein met (hoog) kruidenrijk gras omringd door bomen en struiken en een aantal bosplantsoengroepen midden op het terrein.

Beoogde Natuurbegraafplaats Bredevoort

Via bosplantsoen en lagere beplanting wordt de natuurbegraafplaats duidelijk gescheiden van het reguliere deel dat een strakker en gecultiveerder aanzicht heeft. Binnen het terrein wordt een rondgaand natuurpad aangelegd door het frequent maaien van de begroeiing. Reeds aanwezige bomen en struiken blijven zoveel mogelijk gehandhaafd.

Aangezien natuurontwikkeling een belangrijk doel van de natuurbegraafplaats is worden maatregelen genomen om de natuurwaarden te versterken. In de buitenranden worden in het bosplantsoen reliëf verschillen aangebracht door met een kraan op enkele plaatsen verlagingen aan te brengen en de vrijkomende grond op verhogingen ernaast te zetten, in de vorm van een grafheuvel. Een herinrichtingsplan wordt in een later stadium uitgewerkt.

Algemeen

Uitgifte natuurgraven

Natuurgraven worden uitgegeven als twee-diep particuliere graven waarin per graf twee overledenen begraven kunnen worden en als een-diep particulier graf voor één overledene. Er kan gekozen worden uit twee soorten natuurgraven: Natuurgraven met een grasvegetatie (Grasvegetaties zien er door wisselende maaibeurten en groeperioden elk seizoen dan ook anders uit. Door het maaisel op bepaalde locaties korte tijd te laten liggen, kan het zaad van gras en bloemen rijpen en zich verspreiden om later weer tot bloei komen.) en Boomgraven met een boom als gedenkteken.

De grafuitgifte is voor één eeuw (100 jaar), waarbij het grafrecht onmiddellijk in gaat, maar niet onmiddellijk begraven hoeft te worden. Er kan dus vooraf gereserveerd worden.

Graven worden uitgegeven in blokken van 150 cm breed en minimaal 250 cm lang, gemiddeld 4 m² per graf. De grafafmetingen binnen een blok zijn 120 x 100 cm (l x b).

De uitgifte is op basis van vrije keuze. In de eerste uitgifteronde wordt alleen in de twee buitenste rijen van het terrein begraven, waarbij telkens een tussenruimte van 1 graf vrij blijft tot de volgende uitgifteronde. In uitgifteronde twee worden de tussenliggende graven in de buitenste rijen uitgegeven, waarbij de graven van de vorige uitgifteronde waarschijnlijk al volledig zijn geïntegreerd in de natuur. In uitgifteronde drie (en vier) volgen de binnenste rijen.

De graven worden ingemeten op een GIS-kaart en in het veld voorzien van een hardhouten paaltje dat op maaiveldhoogte wordt aangebracht en op de kopse zijde is voorzien van een uniek nummer. Als extra check kan het graf voorzien worden van een GPS-coördinaat. Grafnummer en naam van de rechthebbende worden geregistreerd in de begraafplaatsadministratie op het moment van uitgifte/reservering van een graf. In totaal is er ruimte voor minimaal 500 graven op Natuurbegraafplaats Bredevoort.

Eigen grafplek uitkiezen

Vanaf het startmoment van uitgifte kan een eigen grafplek uitgekozen worden voor graven die vallen binnen de eerste uitgifteronde. Informatie wordt gegeven door de medewerker van de begraafplaats over natuurbegraven. Vervolgens kunnen belangstellende zich melden voor het samen met de beheerder uitkiezen van een plek die goed voelt, een eigen natuurgraf. De beheerder geeft de grafnummers/coördinaten van de uitgifte of reservering door aan de begraafplaatsadministratie voor vastlegging in de gravenadministratie en deze stuurt vervolgens een 'natuurgrafakte' naar de rechthebbende waarop de exacte locatie is aangegeven en de voorwaarden zoals vermeld in de beheerverordening. Gelijktijdig wordt de factuur voor het grafrecht verstuurd.

Begrafenis

Op het moment van begraven, zowel bij de eerste begrafenis als bij de bijzetting, wordt het graf gelokaliseerd via het paaltje met nummer en/of de GPS-coördinaten en vervolgens met pikketten uitgezet. De toplaag/zode wordt voorzichtig opzijgelegd, zodat deze later weer teruggeplaatst kan worden. Vervolgens wordt het graf op diepte gebracht en wordt na de begrafenis de grond en de zode weer teruggeplaatst. Bij het terugplaatsen wordt de grond stevig aangedrukt en wordt overtollige grond als een verhoging op het graf aangebracht, zodat na inzakking/inklinking geen gat ontstaat. De nabestaanden krijgen een zakje met een bloemrijk grasmengsel of bloemmengsel om na de begrafenis uit te zaaien boven op de grafplek.

Eisen aan lijkomhulsels

Ter voorkoming van onnodige milieubelasting en schade aan de natuur zijn er strikte eisen ten aanzien van de lijkomhulsels. Deze worden uitgewerkt in de nadere regels van de beheerverordening. Voorgeschreven wordt om te voldoen aan de criteria van het GreenLeave keurmerk van een duurzame uitvaart. Belangrijkste suggesties zijn het gebruik van een linnen lijkwade in combinatie met een rieten mand of draagbaar, dan wel een (lage) kist van onbehandeld inheems hout zonder (of met afbreekbare) binnenbekleding. Niet toegestaan zijn grafgiftten die milieubelastend zijn en binnen 1 jaar niet volledig biologisch afbreekbaar zijn.

Toegestane grafbedekkingen

Er worden afhankelijk van de locatie drie soorten grafbedekkingen toegestaan:

- Plaatsing van een onbehandelde boomschijf van inheems hout met een diameter van maximaal 50 cm. Een inscriptie naar keuze is toegestaan. De boomschijf kan tegen betaling door de houder van de begraafplaats geregeld worden.

- Een gedenkboom aan het hoofdeinde van het graf, voor zover de grafplek daarvoor in aanmerking komt. De boom wordt door de houder van de begraafplaats geleverd, waarbij de aanvrager zelf een keuze kan maken uit een aantal aangeboden boomsoorten.
- Terugplaatsing van de zode zonder verdere grafbedekking, maar wel met de optie van het plaatsen van een gedenkplaatje met naam van de overledene op een algemene herdenkingszuil op een centrale plaats op de natuurbegraafplaats.

Grafgiftten, waaronder bloemstukken en planten, zijn niet toegestaan en worden onmiddellijk verwijderd. Een uitzondering wordt gemaakt voor bloemstukken van biologische teelt die bij een begrafenis geplaatst kunnen worden voor een termijn van maximaal twee weken.

Gedenkbomen

Op natuurbegraafplaats Bredevoort is ruimte voor het planten van gedenkbomen aan de kopse zijde van graven in de buitenste rij. Op begraafplaats Varsseveldsestraatweg zijn ook beperkte mogelijkheden voor het planten van gedenkbomen bij een graf. Natuurgraven met gedenkbomen worden vooraf gemarkeerd op een (digitale) plattegrond. In de buitenrij komt elk 4^e graf ervoor in aanmerking, zodat de ruimte tussen de bomen minimaal 6 meter bedraagt.

Gedenkbomen worden tweemaal per jaar door de houder van de begraafplaats geleverd, in het vroege voorjaar en in het najaar. Het planten van bomen in de zomer- en winterperiode geeft te veel risico's.

Boomsoorten en struiken waaruit gekozen kan worden zijn inheemse boomsoorten die in overleg met de beheerder worden bepaald.

De boom wordt geplant aan de kopse zijde van het graf, tot een meter buiten het begraafvlak, zodat een bijzetting mogelijk blijft.

De beheerder van de begraafplaats is voor een periode van dertig jaar verantwoordelijk voor het onderhoud en de controle op veiligheid. Bij sterfte gedurende de eerste twee jaar na planten wordt op kosten van de begraafplaats een nieuwe boom geplant.

Beheer

De graspaden worden in het groeiseizoen wekelijks gemaaid of zo vaak als nodig, zodat er een duidelijk onderscheid is tussen looppad en begraafgedeelte. De paden zijn ongeveer 1,5 tot 2 meter breed.

Het bosplantsoen wordt extensief beheerd waarbij ecologische processen zoveel mogelijk hun gang mogen gaan, mits de veiligheid van bezoekers niet in het geding is.

Takken worden op rillen gezet en te kappen bomen blijven op het terrein. Dood hout en takkenrillen fungeren als voedselbron, schuilgelegenheid en broedplek voor vogels, insecten en kleine zoogdieren.

Andere ondersteunende maatregelen voor het versterken van de biodiversiteit zijn het ophangen van vogelnestkasten en vleermuiskasten.

Natuur-urnenbegraafvak

Voor natuur-urnengraven is een apart veld ingericht op begraafplaats Varsseveldsestraatweg en op natuurbegraafplaats Kloosterdijk zijn ze beschikbaar in de buitenranden. Urnengraven worden ingemeten en voorzien van een hardhouten paaltje met nummer op de kopse kant. Tevens worden ze op een kaart vastgelegd. Een extra check kan plaatsvinden via GPS-coördinaten. Er is ruimte voor een 100-tal urnengraven. Natuur-urnengraven worden uitgegeven als een algemeen graf voor een periode van 50 jaar. De afmetingen bedragen 60 x 60 cm. Per urnengraf mag 1 asbus geplaatst worden en als grafbedekking is uitsluitend een onbehandelde houten boomschijf van maximaal 40 cm diameter toegestaan of als alternatief een gedenkplaatje op een algemene herdenkingszuil.

Aanpassing Beheerverordening

De regelgeving ten aanzien van het nieuwe dienstenaanbod met betrekking tot natuurbegraven en het planten van gedenkbomen vraagt uitwerking in de beheerverordening. De aanpassingen worden meegenomen in de reeds geplande actualisering van de beheerverordening en nadere regels.

Tarieven

De tarieven worden marktconform vastgesteld zodat ze voldoende concurrerend zijn. De grafrechten moeten voldaan worden op het moment van reserveren of bijzetten.

	tarief
Natuurgraf voor één overledene	3500
Natuurgraf voor twee overledenen	5000
Boomgraf voor twee overledenen	6000
Natuur-urnengraf voor 1 asbus	1500

Begraafkosten en plaatsingskosten voor een asbus worden in rekening gebracht na afloop van de begrafenis of na plaatsing:

	tarief
Begraafkosten natuurgraf, per overledene	800
Asbusplaatsing, per asbus	150
Boomschijf met inscriptie (maximaal 50 tekens)	250
Gedenkplaatje voor op een algemene herdenkingszuil	90

Voor begravingen en asbusplaatsingen tijdens buitengewone uren geldt een toeslag van 75%.

Promotie en publiciteit

De uitgifte van natuurgraven valt of staat met het effectief bereiken van de beoogde doelgroep, mensen die hun steentje willen bijdragen aan het behoud en versterken van natuurwaarden en biodiversiteit. Dit vraagt regelmatig activiteiten, zoals groeps- en individuele rondleidingen, en speciale herdenkingsbijeenkomsten.

Van groot belang is makkelijk toegankelijke informatie op de website en foldermateriaal om mee te geven, evenals een filmpje voor sociale media.

Van belang is de promotie regionaal op te pakken, ook voor de regio rond Winterswijk. Natuurbegraafplaats Bredevoort is ook voor die inwoners goed bereikbaar en een alternatief voor cremieren in Aalten.

Financiële begroting

De herinrichtingskosten zijn gering en worden inclusief inmeten geschat op € 20.000,-. Jaarlijkse onderhoudskosten worden geschat op € 20.000,- en promotiekosten op minimaal € 5.000,- per jaar en een extra investering in het eerste jaar van € 10.000,- (folders, website, openingsactiviteit)

De verwachte totale inkomsten zijn:	opbrengst
500 natuurgraven voor 2 overledene x € 5.500,-	2.500.000
200 natuurgraven voor 1 overledene x € 3.500,-	700.000
100 boomgraven x € 6.000,-	600.000
100 natuur-urnengraven x € 1.500,-	150.000
Totaal	3.250.000

Bij een gemiddelde jaarlijkse uitgifte van 50 natuurgraven voor 2 overledenen, 10 natuurgraven voor 1 overledene, 10 boomgraven en 10 natuur-urnengraven zijn de gemiddelde jaarlijkse inkomsten € 385.000,-.

Aangezien voorzien moet worden in 100 jaar onderhoud en de inkomsten eenmalig zijn is een jaarlijkse voorziening noodzakelijk.

Aldus vastgesteld in de openbare vergadering van de raad van de gemeente Aalten van 29 oktober 2024